



Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinae moralis. II. De praecipuis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Praecepto. VI. De primo decalogi Praecepto. VII. De secundi
decalogi Praecepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio I. De Subjecto moralis christianae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53562)



TRACTATUS II.

DE

SUBJECTO, ET FUNDAMENTIS
MORALIS CHRISTIANÆ.

SECTIO I.

DE

SUBJECTO MORALIS CHRISTIANÆ.

CAPUT I.

Hominis lapsi miser exponitur Status.

Homo interim non amplius illud illustre ma-
num Dei opus est, non ille omnium crea-
turarum Rex, non imago illa viva & in-
telligens sui Creatoris, quemadmodum ab ini-
tio inter Dei manus extitit. Opus est modo pene
destructum; mancipium est, contra quod omnes
pugnant creaturæ, ut ejus sui Creatoris præcep-
to inobedientiam puniant; imago est penitus fere
deleta, quæ prioris pulchritudinis vix servat ve-
stigia. *Ex quo Adam, (inquit sanctus Augustinus
Lib. 1. de nupt. c. 32.) ex olea tali, in qua
nec semen erat hujusmodi, unde amaritudo nasce-
retur oleastri, in oleastrum peccando conversus est,
quia tam magnum peccatum fuit, ubi magna in-
deterius fieret mutatio naturæ, totum genus hu-
manum fecit oleastrum.*

Aure-

Aurelianense secundum Concilium, ab universa Ecclesia receptum, Canone primo ait: *Si quis per offensam prævaricationis Adæ non totum idest secundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus adversatur Scripturæ.*

Tridentinum Concilium sessione quinta eandem doctrinam adversus nostri temporis hæreticos tradit: *Si quis non constetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, totumque Adam per illam prævaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit.* Hæc igitur in homine mutatio in deterius secundum corpus & animam facta est. Corpus per illam morti subicitur: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, inquit Apostolus, Rom. 5.* Pelagiani affirmant, etiamsi non peccasset, Adam nihilominus interiturum fuisse; sed hunc errorem Ecclesia damnavit. *Si mors, inquit Pelagianis sanctus Augustinus Lib. 2. oper. imperf.) pœnalis non est, quæ a corpore animam separat, cur eum timet natura, quam sic laudas, ut neges esse vitiatam? Quid causæ est, ut infans ubi paululum ab infantia progredi cæperit, jam formidet occidi? Cur non ita ut in somnium, sensus est proclivis in mortem? Si ergo frustra mors timetur, ipse timor ejus est pœna; si autem anima separari a corpore naturaliter non vult,*
ipsa

ipsa mors pœna est, quamvis eam in usum bonum gratia divina convertat. Dolores, morbi infirmitates, quæ corpus affligunt; miseriæ sunt, quæ peccatum supponunt; quas miseras vos cum sine illo peccato accidere dicitis parvulis, injustum Deum versus illos facitis. Menti ac rationi hominis corpus tunc subdebatur; imprudens nunc, furens, ac rebellis est servus, qui tum mentis tum rationis jugum pati recusat. Caro (inquit Apostolus Gal. 5.) concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Morte tantum hæc pugna cessat. Cuncti corporis sensus id moliri videntur, ut spiritum fallant, qui illorum testimonio innititur. Oculo nil nobilius; de oculo tamen inquit Ecclesiasticus: Nequius oculo quid creatum est (Eccl. 31.)? de auribus vero ait: Sepi aures tuas spinis (Eccl. 28.): facile siquidem pravis sermonibus patent. A sancto Jacobo lingua vocatur universitas iniquitatis (Jac. 3.). Omnis enim, inquit ille, natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt a natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest. De gulæ vitiis non loquar, quæ sanitatem corrumpunt. Tactus quoque vitia prætereo, cujus voluptates hominem belluis similem efficiunt. Verum quam animæ hominis peccatum attulit, longe deplorabilior est mutatio: intellectus enim, qui lucis olim fons erat, nunc tenebrarum est sedes, & jam quæ sibi sint agenda homo ignorat. Approbare falsa pro veris, (ait sanctus Augustinus Lib. 3. de lib. arb. c. 18.) ut quis erret invictus, non est natura instituti hominis, sed pœna dam-

damnati. Ab hoc intellectus vulnere humani omnes prodeunt errores, nec ulli umquam adeo absonti fuisse, quos non plerique hominum amplecterentur. Inter idololatrias, & felium, & murium, & crocodilorum, & cæparum adoratores extitere. Apud Romanos, qui tam prudentes erant, & docti, *Felicitas colebatur, & Pavor, & Pallor, & Febris, & cætera, non Numina, sed crimina*, inquit sanctus Augustinus. Inter Christianos vero hæreticorum secta fuit, Ophitarum dicta, quæ teste sancto Epiphanio serpentem colebat: & supra aram servabat, quemadmodum apud nos sanctissima Eucharistia hodie asservatur: cum autem apud hos sacra mysteria celebrabantur, educebatur serpens, qui supra panem reptabat, & hoc contactu consecratio fieri credebatur. Absurdusne aliquid, aut risu dignius potest excogitari? hunc tamen errorem plerique susceperunt. Sancti Augustini, cuius miras recitamus sententias, & vere cælestem doctrinam sectamur, perrarum erat ingenium; in Manichæorum tamen secta, cuius dogmata recte rationi & Philosophiæ non minus, quam Evangelio adversantur, novem ille transegit annos. Integræ demum visuntur adhuc nationes iis erroribus obvolutæ, qui ex hoc dumtaxat ignorantia fonte possunt proficisci. *Id est autem æquum, (inquit hic sanctus Doctor L. I. de Lib. arb. c. 18.) ut qui sciens recte non facit, amittat scire quod rectum sit.*

Attamen intellectus vulnus, quantumlibet magnum, voluntatis & liberi arbitrii vulnere non

non est comparandum. Graviora hic peccati damna manent. Cum ad Dei amorem ante peccatum voluntas unice inhiaret, creaturarum amore rota modo est repleta; tantoque impetu ac vi ad sui, inferiorumque bonorum amorem fertur, ut Jesu Christi dumtaxat gratia ab hoc illam amore valeat liberare. Verum ne longior sim, pauca solum de liberi arbitrii damnis verba faciam. Certum est nos liberum arbitrium non amisisse; sed æque certum est per peccatum fuisse debilitatum illud ac imminutum. Pari facilitate bonum vel malum poterat in Adam eligere; modo autem adeo sub peccato est captivum, ut sine Dei gratia nullum meriti capax opus facere possit. Ita sanctus Augustinus docet: *Arbitrium voluntatis, tunc est vere liberum, cum vitiis peccatisque non servit. Tale datum est a Deo, quod amissum proprio vitio, nisi a quo dari potuit, reddi non potest. Unde veritas dicit: Si Filius vos liberaverit, tunc vere liberi eritis.* In terrestri Paradiso ea libertate Adam fruebatur, ut victrici gratia non indigeret, ne peccaret, & ut illum nihil ad peccandum impelleret; quoniam vero voluntarie peccando libertatem illam amisit, *pœnalis vitiositas subsecuta ex libertate fecit necessitatem* (*de Nat. & grat. cap. 66.*). Sine Jesu Christi namque gratia nequit nunc homo peccatum vitare; atque hæc peccandi necessitas, quæ penitus tamen libertatem non aufert, non cessabit, *donec tota sanetur infirmitas*; in altera etenim vita sic in bono firmabimur, ut peccare numquam possimus, & bene vivendi, semperque gaudendi beatam necessitatem habeamus.

Antequam igitur Christi gratia nos liberet, libero nostro arbitrio ne gloriemur; neve nimirum ejus fidamus viribus, postquam libertatem sumus adepti. Liberi arbitrii nomen libertatem significat; & *Ubi spiritus Dei, ibi libertas* (2. Cor. 3.). Si ergo (inquit sanctus Augustinus de spirit. & lit. c. 13.) *servi sunt peccati, quid jactant de libero arbitrio? A quo enim quis deditus est, huic & servus additus est. Si autem liberati sunt, quid se jactant velut de opere proprio, & gloriantur quasi non acceperint?*

Homo igitur in hoc statu constitutus, nempe Jesu Christi gratia liberatus, Ethicæ Christianæ est *Subiectum*; ad illum siquidem hujusce disciplinæ præcepta pertinent. Hujus autem sanctorum cognoscere plane non possumus, nisi ejus noverimus infirmitatem; quæ ideo noscenda nobis est, ut medici & medicinæ necessitatem intelligamus. Duo nobis extrema sunt vitanda: ne hominem vel magis infirmum, vel sanum magis, quam revera sit, arbitremur. Si *nimium infirmum* credimus, ad bene agendum ineptum reddimus, & in desperationem conjicimus; si vero *nimis sanum* dicimus, superbum reddimus, & necessitatem medici, qui est Christus Jesus, excludimus. In horum extremorum unum lapsi sunt Manichæi; in alterum Pelagiani. Medium tenet Ecclesia, quæ veritatis est sedes: quod in homine restat, agnoscit Ecclesia, nec illi tribuit, quod amisit; hinc gratiæ Christi, & præceptorum fatetur necessitatem, ut antiquam homo innocentiam acquirat.

acquirat, quantum præsentis vitæ conditio patitur.

CAPUT II.

Concupiscentia omnium malorum origo describitur.

Originalis peccati acerbior & gravior pœna illa est, quam concupiscentiam, seu cupiditatem appellamus. Hæc pondus jure est, quod animam ad fruendum impellit creaturis, infimisque rebus, quibus corrumpitur. In innocentia statu pondus sentiebat Adam, quo in Deum ferebatur; ubi vero Dei præceptum violavit, ut suæ infidelitatis & ingritudinis puniretur, ponderi alteri se subjecit, quo in sui, creaturarumque amorem deprimitur. Ajunt Theologi aliqui nil aliud esse concupiscentiam, quam sensitivum appetitum, & voluntatem, quoniam hæ duæ potentia, si gratia illas non attollat, pondere suo & gravitate perditæ in creaturas feruntur; vel concupiscentiam esse appetitus voluntatisque effrænem impetum, quo frui creaturis anhelant. Sanctus Augustinus existimat concupiscentiam esse harum ambarum potentiarum vitium, quod veluti vetus consuetudo hominem ad creata bona valide pertrahit. Id esse aut originale peccatum, cujus licet per Baptismum deleatur reatus: manet tamen actus; cujus scilicet ita deletur macula, ut corruptio maneat, quæ reos nos efficit, si ejus motibus assentimur. Hæc Magistri sententiarum est opinio, quam Theologi plures sequuntur, & quæ sacrarum Litterarum dictis inhæret; videntur enim sacræ Litteræ ita de originali pec-

eato loqui, quasi non sola illud esset justitiæ privatio. Sanctus Paulus Fideles sic monet: *Non regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus (Rom. 5.):* concupiscentia nempe est veluti habitus, cujus sunt actus desideria prava.

Plerique tamen docent Theologi, originale peccatum privationem esse originalis justitiæ. Tridentinum Concilium hanc quæstionem definire noluit; solum docet concupiscentiam in baptizatis non esse peccatum; concupiscentiæ scilicet involuntarios motus non esse peccata, ut docent hæretici.

Quoniam vero concupiscentia naturæ humanæ vitium est & corruptio, auctorem Deum nequit habere. Pelagiani, qui originale peccatum negabant, illam bonam, & a Deo in homine creatam asserabant. Sed valide hæc impietas a sancto Augustino est confutata, & ab Ecclesia damnata. Hanc legi Dei Sanctus Paulus opponit, dum ait: *Carne servio legi peccati, condecor legi Dei secundum interiorem hominem (Rom. 5. & 7.).* Sanctus vero Jacobus inquit: *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde cum concupiscentia conceperit, parit peccatum (Jac. 1.).* Non suggestionem sola, vel tentationem ad peccatum nos hæc concupiscentia provocat, quemadmodum solet dæmon, & prava solent objecta; sed pondus quoddam in nobis est, quod suapte natura ad peccatum nos pertrahit. Mala quædam habitudo est, & consuetudo prava juxta Sanctum Augusti-

gustinum, qui ait: *Carnalis consuetudo resistit bonæ voluntati delectatione bonorum temporalium fruendorum.* Donec terreni hominis imaginem circumferimus, *habemus necessitatem consuetudinis nostræ; quotidie minui potest, finire non potest.* Concupiscentiæ objecta sunt terrena bona & creata, quæ possunt amari; uno verbo quidquid Deus non est: animæ affectus corporisque motus inficit, totumque veluti lues corrumpit hominem: potentias ejus omnes seducit, harmoniam turbat, rebellionem excitat, continuo bello exercet, justosque omnes gemere cogit. Non a persecutoribus suis, sed a concupiscentia liberari petit Apostolus: *Quis me liberabit a corpore mortis hujus (Rom. 7.)?* Sanctus Augustinus peccati vestigium illam sæpius appellat; nam malis, quæ animæ corporique affert, peccati naturam manifestat, a quo proficiscitur.

Concupiscentiam apostolus Paulus *peccati legem* dicit. Rationem affert Sanctus Augustinus: *Quia, inquit, persuadet peccata; Et ut ita dicam jubet. Eandem peccatum (Rom. 6.)* Apostolus appellat: *peccatum vocatur (inquit idem Sanctus Doctor de Nupt. l. 1. c. 23.) quod Et peccato facta est; Et peccatum, si vicerit, facit.* Nil aliud illa est, quam animæ motus, ut de se gaudeat, & de creaturis, non Dei, sed sui amore ducta. Porro hic creaturæ, sui que amor peccatorum omnium est origo; postquam enim Apostolus dixit (*2. Tim. 3.*) *Erunt homines seipso amantes; subdit: cupidi, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine*

affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum magis amatores, quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem abnegantes. Hæc etenim, ut inquit divus Augustinus, omnia mala ab eo velut fonte promanant, quod primum posuit seipsum amantes: hæc atque ejusmodi vitia, sive his alia, sive illis alia dominantur, ex illa radice quodammodo pullulant: cum sint homines seipsum amantes. At duobus hæc verbis eandem veritatem complexus erat Apostolus (1. Tim. 6.) *Radix malorum cupiditas.* Hoc inde provenit, quia nullum homo crimen patrat, nisi assentiens concupiscentiæ, qua vel de seipso, vel de creaturis aliis frui quærit. *Nec est aliunde vita hominum vitiosa atque culpabilis, quam male utens & male fruens,* inquit Sanctus Augustinus. *Fecerunt (idem Doctor ait l. II. de Civ. Dei c. 18.) civitates duos amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei; cælestem vero amor Dei usque ad contemptum sui.* Alterutrius civis esse oportet. Cum peccatum sui ipsius amantem hominem efficiat, quasi beatus in seipso esse posset, tribus illum paupertatis generibus subjicit, quæ tribus bonis, quibus innocens fruebatur, opponuntur. Primum bonum erat incomparabilis *altitudo*, & *sublimitas*; amore enim homo soli Deo subdebatur, cunctasque sub se cernebat creaturas, quibus veluti subditis imperaret. Secundum bonum erat admirabile *lumen*, quo omnia intelligebat, cum ignorantiae tenebris, quæ peccati sunt pœna, mens ejus careret. Tertium be

bonum erat *cœlestis voluptatis* torrens, qui cor
ejus irrigabat, propter Dei, quo fruebatur,
presentiam, ut inquit sanctus Augustinus: *Ex
hoc amore grande gaudium, non desistente quod
amabatur ad fruendum.* Trium horum bono-
rum possessioni trium defectuum deploranda suc-
cessit egestas, quæ violenta quasi tria desideria par-
turit, quibus amissa bona recuperare homo pro
virili nititur. Primus defectus est *summa abje-
ctio*, in quam anima incidit; nam & suis passio-
nibus, & creaturis reliquis subjecta est. Hinc
ut se attollat, honores homo quærit, dignitates,
imperia, gloriam, laudes, existimationem. Ex
hoc fonte promanat ambitio, vanitas, fastus, te-
meritas, audacia, vis, crudelitas, & tyrannis.
Secundus defectus, quem homini peccatum at-
tulit, est *ignorantia*; hinc scire cupit, & curio-
sitate adeo sectatur, ut superstitionibus etiam
& magiæ se dedat. Tertius defectus est *tristitia*,
cui ut homo subveniat, voluptates ubique aucu-
pat, & gaudium, quo in amore veri boni frue-
batur; hinc carnalium voluptatum vitia & ex-
cessus proficiscuntur. Hæc doctrina a Sancto
Joanne est accepta, qui ait: *Omne, quod est in
mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscen-
tia oculorum, & superbia vitæ (I. Joan. 2.)*
*Omne quod est in mundo, in amatoribus scilicet
mundi, concupiscentia carnis est, quo sensibiles,
carnales, & terrenæ voluptates comprehenduntur;
& concupiscentia oculorum, quo curiositas, & im-
modicum omnia sciendi & possidendi desiderium
comprehenditur; & superbia vitæ, quo gloriæ &
imperii cupiditas declaratur; ut Sanctus Augu-*

stinus explicat. *Nego, ait, esse quemquam istorum, qui nihil colendum existimant, qui non aul carnalibus gaudiis subditus sit, aut potentiam venenam foveat, aut aliquo spectaculo delectatus insaniat (de vera Relig. cap. 38.).*

C A P U T III.

Concupiscentiæ pessimi recensentur effectus.

Qui a venenato fonte promanant, venenatos esse rivos oportet. Generale concupiscentia est venenum, quo genus humanum corrumpitur; singuli enim homines (si Sanctam Virginem excipias) originali peccato infecti nascuntur. Peccati hujusce pœna & effectus est concupiscentia, quod in baptizatis manet, non quoad culpam, quæ deletur, sed quoad pœnam, quæ perseverat. Pessimi sunt illius effectus, quorum octo præcipue licet enumerare.

Primus est *veræ cordis libertatis amissio*, quæ creaturarum amore perit, cum rei amatae amantem suapte natura amor subdat. Quando Deum homo diligit, creata cuncta ei subduntur; quando vero seipsum, aut creata bona amat, creaturis ac sibi metipso subditur. *Quæ cum volunt homines (inquit sanctus Augustinus de Moribus, Eccles. c. 21. & 13.) per damnationem tenere, ab his ipsis potius per cupiditatem tenentur, & rerum mortalium servi fiunt, dum imperite domini esse desiderant; non quod Deus ista non creaverit, sed quia subdicere se homines volunt iis rebus per*

pec-

peccata, quæ illis per recte facta divina lege sub-
 jectæ sunt. Hinc pariter evenit, ut homo pra-
 vo hoc amore plenus rectum nequeat de rebus
 ferre judicium; hoc enim judicem exigit, cui
 res judicanda subjecta sit, iste vero amor ani-
 mam creaturæ subdit, quæ inordinate diligitur.
 Explicans idem Pater hunc secundi Psalmi versi-
 culum: *Erudimini qui judicatis terram*; ait:
Spirituales significat, qui ut reges judicant terram.
Inferius enim nobis est quidquid judicamus: quid-
quid autem infra spiritalem hominem est, merito
terra nominatur, quia terrena labe sauciatum est.
Nec ita tamen ut amatores speciei insimæ inhæ-
reamus, sed ut Dei laudatores eam transgredia-
mur, ut supra eam collocati de ea judicemus, non
ei connexi cum illa judicemur.

Secundus amoris erga creaturam effectus est
 hominem rei amatæ non modo similem reddere,
 terrenum sicut creatura terrena est, corruptum,
 sicut illa est corrupta; sed idem quodammodo
 cum re amata. *Anima*, inquit sanctus Augusti-
 nus, *quodammodo corporascit defectivo appetitu.*
 (contra *Secund. c. 12.*) Propterea Fideles ita mo-
 net Apostolus: *Nolite conformari huic sæculo,*
 (Rom. 12.) id est: *Nolite mundum diligere, quia*
hic amor Christianum mundanum efficit, & sæculi
hominem. Qui adhæret Domino, unus spiritus
est: qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.
 (1. Cor. 6.) Denique ait sanctus Augustinus:
Talis est quisque, qualis ejus dilectio est. Ter-
ram diligis, terra eris: Deum diligis, quid di-
eam? Deus eris (Tract. 2. in ep. Joan.).

Tertius amoris erga creaturam effectus est *objecto amato animam unire ac veluti conglutinare* ita, ut cum principio liber hic amor fuerit & voluntarius, necessarius postea, coactus, & tyrannicus evadat. *Quisquis*, ait Sanctus noster Doctor, *dilexerit Deum & proximum, animam habet pennatam, liberis alis, sancto amore volentem ad Dominum. Quicumque implicatur amore carnali, viscum habet in pennis.* In suis inordinatis amoribus id sentiunt peccatores: sub ambitionis, avaritiæ, fastus, iræ, impuditiæ tyrannide gemunt. *Ligantur*, ut ante suam conversionem de se agebat S. Augustinus: *Non seruo, sed ferrea voluntate. Etiam nescientem onerat, quod non sentiet, nisi cum surgere voluerit: atque utinam non sic alligentur & crura, ut frustra etiam humeros conetur excutere (lib. 8. Conf. c. 1.).*

Quartus amoris erga creaturam effectus est *dolor*, qui ex rei amatae jactura proficiscitur. Id docet sanctus Augustinus inquiring: *Non est in carendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas. Quid est dolor, qui dicitur animi, nisi carere mutabilibus rebus, quibus fruebatur, aut frui se posse speraverat (lib. 3. de Doctr. Christ. c. 18.).* Hinc lamenta proveniunt, gemitus, furor, blasphemiarum, ceterique excessus in mariti amissione, aut conjugis, filiorum, dignitatum, vel aliarum rerum, quæ male amantur. Quamobrem magnus idem Sanctus jure dixit: *Miser eram, & miser est omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium, & dilaniatur cum*
eas

eas amittit, & tunc sentit miseriam, quæ nihil est antequam amittat eas.

Quintus effectus est animi *instabilitas*, quæ ex creaturarum amore oritur; cum enim sint illæ ex nihilo creatæ, sunt necessario mutabiles, nec diu in eodem statu permanent. Quare hæc animus amans cum illis mutatur: nunc tristis, mox lætus, modo timet, modo sperat, nunc zelo, nunc ira plenus, modo gaudet, mox mæret, & lamentatur; ex una in aliam passionem transit, ex ambitione in avaritiam, ex avaritia in luxum, ex curiositate in impudicitiam. Ita est, ait sanctus Augustinus, *quasi fluvius ducat in fluvium, ut non sit finis miseriæ, quamdiu finis officiorum nostrorum in re instabili collocatur. In aliquo igitur firmo atque incommutabili bono te figere volumus constantissimæ intentionis domum, & securissimam requiem omnis bonæ atque honestæ actionis tuæ.*

Sextus amoris erga creaturam effectus est *labes*, qua anima inficitur. In animam res amata per amorem intrat, illique unitur; quæ si animæ sit inferior, illam fœdat. *Sordescit aliquid*, inquit Sanctus Augustinus, *cum inferiori misceatur naturæ, quamvis in suo genere non sordidetur, quia etiam de puro argento sordidatur aurum si misceatur: ita & animus noster terrenorum cupiditate sordescit, quamvis ipsa terra in suo genere atque ordine munda sit* (lib. 1. de Serm. Domini in monte). Quoniam seipsum amat, non quod corporali ulla impudicitia inquinetur, immundus spiritus diabolus appellatur.

Septi-

Septimus erga creaturam amoris effectus est *cæcitas*, quæ hinc oritur: graves putidosque hic amor vapores exhalat, quibus mens obtenebratur, ut jam nec divinas, nec naturales veritates possit agnoscere, neque id ipsum quod amat: *Deus*: ait sanctus Augustinus, *indefatigabili lege spargit pœnales cæcitates super illicitas cupiditates*. Ab hoc fonte promanant errores, in quos labuntur ambitiosi, avari, superbi, ultores, impudici contra proximum, amicos, consanguineos, rempublicam, seipsos; ne de summa loquamur cæcitate, qua temporalem & caducam voluptatem æternæ ac cœlesti anteponunt.

Postremus amoris erga creaturas effectus est *bonum rerum usum impedire*. Ut bene rebus utamur, necesse est ab illis nos posse abstinere, si providentiæ ordo id exigat. Sed qui pravo aliquid amore prosequitur, hoc præstare nequit, rebusque (ut verius loquamur) non *utitur*, sed *fruitur*, omnemque sibi voluptas amorem vindicat. Hinc sanctus Paulus Fideles monet: *Et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur*: (1. Cor. 7.) quam sententiam sic exponit sanctus Augustinus: *Quid sit, quasi non utantur, nisi non diligant, quo utuntur?* (lib. 5. contra Julian.) Creatis enim licitisque rebus juxta eundem nemo potest sapienter uti, nisi qui potest & continenter non uti. Ut hisce sapienter utamur, ejusdem usus limites finemque noscamus oportet, quod pravus rerum amor videre non sinit, ita ut limites semper prætergrediamur, cum terrenis spiritus adhæret. Quamobrem ait Augustinus:

stinus: Non eis amore conglutinetur, neque velut membra sui animi faciat, quod fit amando, nec cum refecari cœperint, cum cruciatu ac tabe fœdent; sed eis totus superferatur, & habere illa atque regere, cum opus est, paratus, & amittere, ac non habere paratior (lib. 2. de lib. arbitr. cap. 15.)

CAPUT IV.

Ostenditur numquam licitum esse Concupiscentiæ motibus assentiri.

Mali concupiscentiæ, seu erga creaturas amoris effectus, quos enumeravimus, rationes subministrant, ut Scholæ loquuntur, a posteriori, quibus ostenditur licitum numquam esse concupiscentiæ motibus assentiri, illosque sequi; verum eadem veritas a priori etiam validis argumentis demonstratur.

Deus hominem condens in numero, mensura, & pondere illum creavit, quemadmodum & creaturas reliquas, id est locum, quem obtinebat, illi tribuit, ejus potentias est moderatus, naturalemque illi instinctum indidit, ut centrum quæreret, in quo quiesceret: sub se illum posuit, superiorem pure corporeis creaturis constituit, & intelligentibus creaturis reliquis, scilicet Angelis, parem fecit; sibi veluti Domino inferiorem collocavit, corporeis creaturis veluti subditis superiorem, Angelis veluti sociis æqualem. Æternus hic ordo & immutabilis a Deo est constitutus, quem nisi contra naturam suam agat,

agat,

agat, turbare homo non potest. Ad Deum igitur suum veluti principium, ultimumque finem pergere unice debet, cujus fruitione solum beatus esse potest; nequit enim beatitudinem consequi, nisi bonum supra se positum, videlicet Deum acquirat. Ut ad hoc perveniat bonum, pondere indiget, quo feratur, hocque pondus est amor, ait Augustinus: *Amor meus pondus meum; illo feror, quocumque feror* (lib. 13. Confess. cap. 9.). Pondus esse concupiscentiam negare non possumus, quo non in Deum, sed in nos ipsos, aut in creaturas ferimur. Illam propterea sequi non possumus, quin æternam immutabilemque Dei legem violemus, humanæque naturæ ordinem ea invertat. Elementum quodlibet pondere suo ad centrum fertur, ad superiora ignis, terra ad ima; illorum nullum hunc præterit ordinem, nisi vi superiori agatur, ut Deo obediat, aut nisi exterioris aliqujus agentis insolitam vim patiatur; inquietum vero jugiter est, donec ad naturam suam redeat; in antiquum secus chaos mundus laberetur, & periret. Cum ad Deum homo veluti ad centrum pergit, ordinem suum tenet, suamque servat integritatem; sed si in seipso, aut in creatura aliqua velit quiescere, ecce in homine turbatio, & confusio. *Vides, inquit Sanctus Augustinus, in ista distributione naturam quid summe sit, quid infime, & tamen sit quid medie, majusque infimo, & minus summo sit. Summum illud est beatitas: infimum, quod nec beatum esse potest, nec miserum; quod vero medium (homo scilicet) vivit inclinatione ad infimum misere, conversione ad*

Ostendit. numq. licit. esse Conc. &c. III

ad summum beate vivit. Qui Christo credit, non diligit infimum, nec superbit in medio (epist. 65.). Pulchrius nil aut illustrius dici potest, ut declaretur ordo, in quo fuit homo a Deo conditus, & quo suam ipse felicitatem debet exquirere.

Dum creaturam homo diligit, se deprimit, ac minor evadit, quam a Deo est conditus; nam amore suo creaturæ se subjicit, cui naturæ suæ dignitate supereminet, ideoque in nihilum labitur, & nihilum ipse fit. Propterea, inquit Augustinus, nihil sunt quæ facta sunt, cum superiora ad inferiora declinant, ubi est omne peccatum, & omne quod dicitur malum (contra Secundin. cap. 10.). Numquam Christiano licet, nec licere potest, ad inferiora declinare, & in nihilum tendere. Hoc creatura omnis naturaliter fugit, omnique nisu vitare conatur. Quando Lucifer non in Deum ferri, sed in seipso manere maluit, minor effectus est, & dæmon evasit, & quando ab altiore loco lapsus est, tanto profundius in nihilum decidit. Quando enim quæque res minus est, tanto vicinior nihilo est. Cum autem isti defectus sunt, recte reprehenduntur, & peccata nominantur.

Duobus modis summum homo bonum deserit, ut creato bono adhæreat. Aut enim cor hominis in Creatoris vel creaturæ electione ita est paratum, ut Deum sciens ac lubens deserat, & creaturæ adhærere malit; aut actu nec recogitans Deum derelinquit, creaturæ adhærens, quin tamen illam Creatori præferat, paratum alioquin, si

si alterutrum esset deserendum, præ creato bono increatum numquam bonum deserere. Qui primo modo agit, mortaliter peccat; qui vero altero modo agit, peccat solum venialiter. Hinc peccatum quodlibet est hominis a Creatore aversio, & ad creaturam conversio: in mortali peccato id omnino evenit, in veniali evenit imperfecte; sed in veniali etiam adest aliqua ad creaturam conversio, quæ numquam est licita, quamvis magna vel parva existat. Dei lex immutabilis jubet, ut homo semper & ubique in Deum tanquam in finem suum ultimum feratur, & in ipso dumtaxat quiescat, ut sæpius diximus. Hæc lex nec in re levi absque peccato violari potest; quæ enim fornicationem lex prohibet, eadem & officiosum mendacium verat. Quapropter inquit sanctus Augustinus: *Neque itaque potest convincere aliquando esse mentiendum, nisi qui potuerit ostendere æternum aliquod bonum obtineri posse mendacio: sed cum tanto quisque ab æternitate discedat, quanto a veritate discordat, absurdissimum est dicere, discedendo inde posse ad boni aliquid aliquem pervenire. Aut si est aliquod bonum æternum, quod non complectatur veritas, non erit verum, & ideo nec bonum erit, quia falsum erit. Ut autem animus corpori, ita etiam veritas ipsi animo præponenda est, ut eam non solum magis quam corpus, sed etiam magis quam seipsum appetat animus. Ita quippe erit integrior & castior, cum ejus potius immutabilitate, quam sua mutabilitate perfruetur (De Mendacio cap. 7.).* In eadem sunt sententia sanctus Thomas ejusque Discipuli; solum in loquendi modo differunt. Certum igitur

tur est in peccato quolibet aliquam de creatura delectationem reperiri, hancque delectationem malam semper esse, quia *uti creatura, non frui debet homo; nec est aliunde vita hominum vitiosa atque culpabilis, quam male utens & male fruens.* Hæc est rationalis hominis felicitas, in Deum ferri, illum ut finem suum colere, nec sine illo beatum esse posse. Quomodo igitur absque peccato potest hæc bona recusare? *Propterea, inquit Augustinus, corporea diligendo peccamus, quia spiritualia diligere & iustitia debemus, & natura possumus, & tunc in nostro genere optimi & beatissimi sumus (De Duab. animabus cap. 13.).*

C A P U T V.

Sensuum oblectamentis, etiam moderate, ob solam voluptatem frui inhonestum est.

Pelagiani, qui originale peccatum negabant, malam esse concupiscentiam pariter negabant, nullumque motibus eius assentiendo peccatum committi docebant. Ex malo principio malam illos consequentiam traxisse non miror; sed merito mirandum existimo quosdam Recentiores docere, si quis modeste ac moderate creaturis, honoribus, laudibus, gloria, dominatione, & licitis sensuum voluptatibus utatur, posse hæc licite propter seipsa amari, quin ad alium finem referantur (a).

Evi-

(a) Quantum hi Moralistæ a vero aberrarint, Innocentius XI. manifestum fecit istam n. 9. configens propositionem: *Opus conjugii ob solam voluptatem*
Godeau Theol. Mor. Pars I. H tem

Evidenter jam demonstravimus, homini non licere creatura ulla frui propter ipsam. Quis non videat rem, qua utimur, ad alium finem non referre, sed ea propter ipsam uti, idem esse ac illa frui? fruitio etenim est rei alicujus propter ipsam possessio. Honores, primi accubitus, hominumque laudes res bonæ sunt; attramen Dominus Pharisæos arguit, qui hæc amabant: *Amant primos accubitus in cænis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi (Matth. 23.)*. Quare propter horum amorem reprehenduntur? ideo quia amando peccabant; ideo quia propter ipsa hæc amabant, his adhærebant, nec referebant ad alium finem. *Non quia, inquit sanctus Augustinus, illa accipiunt; sed quia diligunt, sic eos cor eorum accusavit.*

Peccati originalis reatum, æternamque penam penitus aufert Baptisma; nihilominus solvitur reatus, sed manet infirmitas; solvitur per indulgentiam, quia tenebat in noxa; conteritur per continentiam, ne vincat in pugna. Agitur itaque ne obsit; donec ita vincatur ut non sit. Ita sanctus Augustinus Pelagianis respondebat, qui illum accusabant, quasi doceret hominem in Baptisma-

tem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali. Huic affines sunt aliæ laxissimæ de Tactus, Gustus &c. oblectamentis a variis propugnatae propositiones, quas locis propriis indigabimus. Sed nunquid periculosa ista praxis subti illi Theoriæ est superstructa; quæ multas actiones humanas, seu deliberatas in individuo moraliter indifferentes tuetur?

primam perfectam originalis peccati remissionem non recipere. In Scholis post illum dicimus concupiscentiam reatu transire, actu remanere; id est deleri culpam, manere infirmitatem. Hæc proprie est hominis corruptio, quæ ab Adami peccato in eum promanat; hæc illi, dum in mundo degit, *relinquitur ad agonem* (Conc. Trident. sess. 5.) Hanc sanctus Paulus (Rom. 9.) peccati *legem* appellat, quæ legi spiritus repugnat: propter hanc ille ait, se malum agere, quod non vult, nec quod vult, bonum agere: hæc meliora nostra bona potest corrumpere, secreta nec cognita amoris proprii mixtione: hæc omnes homines peccatores facit, ita ut nemo in mundo sine peccato vixerit, si sanctam Virginem excipias; quam ab hac universali regula excipit sanctus Augustinus.

Si quis dixerit concupiscentiam sensitivi appetitus motum esse, hujusce appetitus motus esse naturales, ideo concupiscentiam naturalem esse, nec ejus motibus obtemperantem peccare; passionem enim evellendam non sunt, sed moderandam, cum moderatas virtus non averferur, sed immoderatas dumtaxat fugiat: Respondeo passionem naturalem esse, non concupiscentiam, quam modo patimur, ea siquidem sensitivi appetitus motus effrænis est, quo ad creata & mutabilia bona ferimur. Quamobrem non est virtutis munus efficere, ut voluptas, seu creata bona propter seipsa amari possint; sed prohibere, ne passionem extrarationis limites animam pertrahant, illasque moderari. Virtus enim naturalem a Deo statum ordinem

dinem turbare recusat, atque hic ordo creaturae propter ipsam amorem damnat; ratio media, finemque disponit: bonum est finis hominis, & finis est mediorum regula.

Hominis bonum non est voluptatis fructus propter voluptatem, sed propter aliquam vitam necessitatem, quam veluti finem suum respicit. Voluptate igitur uti solum debet propter hunc finem, veluti medio ad illum assequendum; naturaeque ordinem invertit, si illa ut sine utatur. *Habet vir temperans, ait sanctus Augustinus, in hujusmodi rebus mortalibus & fluentibus vitae regulam utroque Testamento firmatam, ut eorum nihil diligat, nihil per se appetendum putet, sed ad vitam hujus atque officiorum necessitatem quantum satis est usurpet, utentis modestia, non amantis affectu (De Morib. Eccl. Cap. 21.).* Non est itaque unice considerandum, an, quae amamus bona sint, vel indifferentia; res siquidem bona amore non bono potest amari; neque opus est ut rei circumstantia aliqua adnexa sit, quae malum errorem efficiat; satis est conditionem abesse, qua bonus reddatur. Haec vero conditio ea est, ut res propter illum finem amentur, ad quem ordinantur. En quomodo sanctus Augustinus loquitur: *Cum anima sit ipsa corpore superior, Deumque habeat se superiorem, quamvis in ordine suo natura corporis bona sit, peccat tamen anima, & peccando fit mala, si consensionem dilectionis, quam superiori Deo debet, inferiori corpori adjungat.* Hanc vero sanctus Doctor generalem regulam tradit: *His bonis, quae propter aliud necessario*

cessaria sunt, qui non ad hoc, propter quod instituta sunt, utitur, peccat, alias venialiter, alias damnabiliter. Non hinc sequitur, sensitivum appetitum, quo ad creaturas trahimur, malum esse, licet mala sit concupiscentia; nam ideo sensibilibus rebus appetitus sensitivus adhæret, quia corporeus est, neque altius attolli potest: sed cum superior hominis pars, id est anima, inferiori parti obtemperat, creaturisque fruitur, quibus solum est utendum, mala evadit. Dum oculus ruptam virgam in aqua videt, non oculi hoc vitium est, cum propter mediæ refractionem objectum aliter videre non possit; at intellectus erraret, si idem crederet; debet enim ille sensum corrigere.

Verum, dicit aliquis, nonne voluptates aliæ sunt vitæ, aliæ permissæ? Ita profecto est; sed non hinc sequitur voluptatem propter seipsam amari posse. Hac distinctione solum evincitur res quasdam illicitas esse, aliasque licitas, quibus adnexa voluptas, & quibus sine voluptate aliqua uti non possumus; sed ad finem illum hæc est referenda voluptas, propter quem illam hisce rebus natura copulavit. Sic sine voluptate aliqua nec manducare, nec bibere possumus, quando suo sensus funguntur officio; verum neque manducare, neque bibere propter illam debemus, sed propter vitæ solum necessitatem, quæ sine alimentis conservari nequit. *Hoc me docuisti, inquit sanctus Augustinus, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis & indigentia molestia*

transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus
 concupiscentiæ. Ipse enim transitus voluptas est.
 Et non est alius qua transeat, quam quo transi-
 re cogit necessitas. Et cum sit causa edendi et bibendi,
 adjungit se tamquam pedissequa periculo-
 jucunditas, et plerumque præire conatur, ut ejus
 causa fiat, quod salutis causa me facere vel dico,
 vel volo. Nec idem modus utriusque est. Nam
 quod saluti satis est, delectationi parum est; et
 sæpe incertum fit, utrum adhuc necessaria corporis
 cura subsidium petat, an voluptaria cupiditatis
 fallacia ministerium suppetat. Ad hoc incertum
 hilarescit infelix anima, et in eo præparat excu-
 sationis patrocinium, gaudens non apparere quid
 satis sit moderationi valetudinis, ut obtentu salu-
 tis obumbret negotium voluptatis. (Lib. 10. Con-
 fess.) Nil istis sancti Doctoris verbis pulchrius,
 verius, nec Christiano dignius potest excogitari.
 Quid quæso dixisset, si ævo suo Africae Doctores
 docuissent, licitum esse edere ad satietatem, sine
 necessitate, ob solam voluptatem, dummodo sa-
 nitas non lædatur; non magis in gustus voluptate
 quærenda peccari, quam si visus vel odoratus
 voluptas quæretur; & absque peccato sensuum
 voluptatem propter seipsam quæri posse? Non-
 ne idem illis dixisset, quod Juliano respondit:
*Puto quod ipsum librorum vestrorum atramentum
 erubescendo convertitur in nimium?* Docebant
 quidem Pelagiani, licitum esse concupiscentiæ
 motibus assentiri, sed concupiscentiam malam esse
 negabant, & naturalem credebant, quoniam ori-
 ginale peccatum inficiabantur; at Catholici omnes
 malam esse illam fatentur, cui propterea sine pec-

peccato obtemperare non possumus. Hominis felicitatem in voluptate Epicurus collocabat, sed honesta erat illa voluptas, & spiritalis potius quam corporea; quamvis suæ ætatis Philosophi fecus illum sint interpretati, ut ejus sententiæ infamiam, erroremque conciliarent. Vitæ austeritate doctrinam suam confirmabat, & adeo a potus, cibique nimietate temperabat, ut vix necessaria sumeret.

CAPUT VI.

Idem continuatur Argumentum.

Ut concupiscentiæ naturam perspicue magis explicemus, sensuum distinguendæ sunt vivacitas, necessitas, utilitas, & voluptas.

Sensuum *vivacitas* ex corporis, sensuique inservientium organorum constitutione oritur. Exquisitam magis biliosi, & sanguine abundantes habent, quam phlegmatici & melancholici; atque hæc naturalis res est, nec bona, nec mala.

Sensuum *necessitas* est generalis; necessario enim sensus quilibet, si apte ejus organa sint disposita, objectum suum percipit, & cognoscit, oculus videt, auris audit, odoratus olfacit, gustus cibos distinguit, tactusque durum a molli discernit.

Sensuum *utilitas* ad hominis bonum, conservationemque pertinet, qui ut vivat, suorum sensuum actione indiget.

At sensuum *voluptas* a reliquis eorum qualitatibus longe distat; est enim hæc animi titillatio,

& secreta prurigo, qua carnalis voluptatis appetitu & desiderio ad sentiendum impellimur, sive illi assentiamur, sive repugnemus. Voluptas hæc sensus omnes inquinat: oculos ad pulchra objecta quælibet videnda excitat, licet periculosa ac prohibita; aures ad sonos audiendos propter audiendi voluptatem; nares ad odores captandos, propter solam olfaciendi voluptatem; gustum ad id manducandum & bibendum, quod placet, non quod necessarium sit, & proffit; tactum ad carnales actiones non necessarias neque utiles, sed propter solam sensibilem delectationem; uno verbo variis hisce creaturis fruamur, & in illis quiescamus.

Sensuum igitur vivacitas, necessitas, vel utilitas in Christiano non reprehenditur; sed sola voluptas, cupiditas, delectatio objectorum sensibilium, quæ naturalem suum finem & Deum, ut diximus, non respicit. Voluptas hæc in licitis quoque rebus est generalis tentatio, quæ Sanctos etiam vexat, & angit, cogitque lacrymis & gemitibus Deum exorare, ut peccata ob eandem commissa dimittat. De hujusmodi peccatis, quæ plerique hodie parvipendunt, & recentiores quidam Casuistæ peccata esse negant, adeo erat sollicitus sanctus Augustinus, ut se accuset, dum Psalmum cantari audiret, pulchra canentis voce magis, quam sacri carminis mysteriis delectatum fuisse. *Cum mihi accidit, inquit, ut me amplius cantus, quam res, quæ canitur, moveat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire cantantem. Ecce ubi sum, flete mecum, & pro me*

me flete, qui aliquid boni vobiscum intus agitis, unde facta procedunt; nam qui non agitis, non vos hæc movent (Lib. 10. Confess. Cap. 33.). Eodem se rigore examinat circa aliorum sensuum voluptates, præcipue vero circa visum. Ipsa regina colorum, ait, lux ista perfundens cuncta quæ cernimus, ubi per diem fuero, multimodo allapsu blanditur mihi aliud agenti, & eum non advertenti: insinuat autem se ita vehementer, ut si repente subtrahatur, cum desiderio requiratur, & si diu absit, contristet animum. O lux, quam videbat Tobias, cum clausis oculis istis filium docebat vitæ viam, & ei præibat pede caritatis nusquam errans . . . ipsa est lux, una est, & unum omnes, qui vident, & amant eam. At ista corporalis, de qua loquebar, illecebrosa ac pernicioza dulcedine condit vitam sæculi cæcis amatoribus. Qui autem & de ipsa laudare te norunt, Deus creator omnium, assumunt eam in hymno tuo, non absumuntur ab ea in somno suo: sic esse cupio. (Ibid. Cap. 34.) Aut pusillanimis valde & scrupulosus sanctus Augustinus est dicendus, quod de tam illuminato & solido ingenio dicere nefas, dum a Deo veniam petit de voluptate, quam, dulcem audiendo vocem, aut splendidi diei videndo lucem, pulchraque alia objecta, hausit; vel turpiter falli, & a conscientia puritate, qua magnus iste Sanctus fulgebat, longe distare dicendi sunt Casuistæ, qui omnibus sensuum delectationibus ob solam voluptatem frui permittunt. Verum tutius profecto est sancti Augustini sententiam sequi, quam novos istos Casuistas sectari, qui Augustini nec pietatem, nec doctrinam habent.

bent. Hinc facile intelligimus, quodnam ferre debeamus iudicium de palatiis, ædibus, viridariis, magnificis suppellectilibus, aulæis, cæteroque apparatu, quem in orbem luxus invexit; et de istis alibi differemus. Sed hic præterire nequeo pulchra hæc magni nostri Doctoris verba: *Quam innumerabilia variis artibus & opificiis in vestibulis, calceamentis, vasis, & huiusmodi fabricationibus, picturis etiam, diversisque sigmentis, atque his usum necessarium, atque moderatum & piam significationem longe transgredientibus, addiderunt homines ad illecebras oculorum, foras sequentes quod faciunt, intus relinquentes a quo facti sunt, & exterminantes quod facti sunt.* At ego, Deus meus, & decus meum, etiam hinc tibi dico hymnum, & sacrifico laudem sanctificatori meo, quoniam pulchra trajecta per animas in manus artificiosas ab illa pulchritudine veniunt, quæ super animas est, cui suspirat anima mea die ac nocte; sed pulchritudinum exteriorum operadores & sectatores inde trahunt approbandi modum, non autem inde trahunt utendi modum; & ibi est, & non vident eum, ut non eant longius, & fortitudinem suam ad te custodiant, nec eam spargant in deliciosas lassitudines. Ego autem hæc loquens atque discernens etiam istis pulchris gressum innecto: sed tu evellis, Domine, evellis tu, quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Nam & ego capior miserabiliter, & tu evellis misericorditer aliquando non sentientem, quia suspensus incidam, aliquando cum dolore, quia jam in hæseram. Solus Augustinus tam mire loquitur, & minimas quoque conscientia suæ fibras scrutatur.

At quid ultra Sanctorum Patrum auctoritate indigemus? Sacrarum Litterarum nobis occurrit auctoritas, quam rationabilis glossa nulla infirmare potest. Ait Sapia: *Inconstantia concupiscentiae transvertit sensum* (Sap. 4.). Ecclesiasticus inquit: *Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere. Aufer a me concupiscentias* (Eccles. 18. & 19.). Sanctus Joannes in prima sua epistola dicit: *Nolite diligere mundum, neque ea quae sunt in mundo* (1. Joan. 2.) Christianis verat hisce verbis quaecumque in mundo sunt diligere; neque immoderate solum amare verat; sed ait: *Nolite diligere*, idest ne illis adhæreatis. Apostolus Paulus Fideles omnes ita admonet: *Mortificate membra vestra, quae sunt super terram, ut non obediatis concupiscentiis ejus* (Rom. 6.); & rursus: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum concupiscentiis suis* (Galat. 5.), ne carnis voluptates, vel carnales seu terrenas spiritus delectationes requirant. Sanctus Jacobus ait: *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum; peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem* (Cap. 1.). Concupiscentiam veluti foemiam repræsentat, quæ ex viri unione, idest ex suo consensu concipit: fructus, quem concipit, est peccatum: consummatum vero peccatum, cum opere completur; hæc autem generatio peccatricis animæ morte, quæ inde evenit, misere finitur. In concupiscentia itaque plures sunt gradus: primus est *tentatio*, quæ non est peccatum; secundus est *imperfectus consensus*; tertius est *consensus absolutus*; quartus est *opus exterius*; quintus est *mors*

